



## Regelgeving referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen

versie 1.0

Op 29 april 2010 is de *Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen* vastgesteld. De wet legt het kader vast voor de lagere, meer gedetailleerde regelgeving van algemene maatregelen van bestuur (amvb's, besluiten) en regelingen. In deze wet gaat het in ieder geval om het *Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen* en het *Examenbesluit beroepsopleidingen WEB*. De belangrijkste van de over deze drie documenten verspreide regels zetten we in dit servicedocument bijeen. Eerst die van de wet, dan die van het besluit referentieniveaus en ten slotte de regels van het examenbesluit. Daarbij blijven we dicht bij de oorspronkelijke formuleringen. Hier en daar geven we (*blauw, gecursiveerd*) een beperkte toelichting.

### Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen

Wat is in die wet geregeld en welke nadere regelgeving (besluiten, regelingen) brengt de wet met zich mee?

#### De belangrijkste bepalingen van de wet

1. Bij algemene maatregel van bestuur (amvb) moet een 'samenhangend geheel van referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen' worden vastgesteld.  
*Deze amvb is als 'Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen' op 8 juli 2010 gepubliceerd in het Staatsblad (Stb.2010/265).*
2. Er moeten in een amvb referentieniveaus worden vastgesteld voor het basisonderwijs, het speciaal onderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.  
*Dit heeft plaatsgevonden door middel van het hierboven genoemde 'Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen'.*
3. Wijzigingen in de *Wet op het primair onderwijs (WPO)* die inhouden dat:
  - a. in het onderwijs de vastgestelde referentieniveaus als uitgangspunt moeten worden genomen;
  - b. over iedere leerling in het laatste leerjaar objectieve en valide gegevens moeten worden verzameld waaruit blijkt welk eindniveau de leerling heeft behaald t.o.v. de referentieniveaus;
  - c. die gegevens moeten worden opgenomen in het onderwijskundig rapport en dat daarvoor in een amvb nadere voorschriften zullen worden vastgesteld.
4. Wijzigingen in de *Wet op de expertisecentra (WEC)* die vergelijkbaar zijn met die van de WPO, waarbij echter een uitzondering wordt gemaakt: van zeer moeilijk lerende leerlingen hoeven geen 'objectieve en valide gegevens' te worden verzameld over de beheersing van de referentieniveaus.
5. Wijzigingen in de *Wet op het voortgezet onderwijs (WVO)* die het volgende inhouden:
  - a. Het praktijkonderwijs moet erop gericht zijn dat leerlingen voor Nederlandse taal en rekenen zo veel mogelijk het daarvoor vastgestelde referentieniveau (*1F*) bereiken;
  - b. Bij amvb kan worden bepaald dat leerlingen in het voortgezet onderwijs de gelegenheid moet worden geboden diagnostische toetsen Nederlandse taal en rekenen af te leggen. In dat geval



- worden bij amvb voorschriften voor deze toetsen gegeven, in ieder geval over het moment of de momenten waarop de toetsen kunnen worden afgelegd;
- c. Bij de vaststelling van de eindexamenprogramma's Nederlandse taal moeten de vastgestelde referentieniveaus in acht worden genomen;
  - d. De eindexamens en staatsexamens omvatten een rekentoets;
  - e. Bij de vaststelling van de opgaven van de rekentoets moeten de vastgestelde referentieniveaus rekenen in acht worden genomen;
  - f. Over de rekentoets zullen nadere voorschriften worden vastgesteld bij of krachtens amvb.
6. Wijzigingen in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) die erop neerkomen:
- a. dat bij het formuleren van het voorstel voor eindtermen (*door de kenniscentra*) en bij de vaststelling ervan (*door de minister*) de vereiste referentieniveaus in acht moeten worden genomen;  
*Lees hier voor 'eindtermen' ook 'competenties'. Zolang het competentiegericht onderwijs nog niet bij wet is geregeld is in de WEB sprake van eindtermen. De formulering in de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen sluit daarbij aan. Maar ook bij het formuleren en vaststellen van (het voorstel voor) competenties in de kwalificatiedossiers moeten de vereiste referentieniveaus in acht worden genomen.*
  - b. dat bij amvb kan worden bepaald dat aan de deelnemers gelegenheid moet worden gegeven diagnostische toetsen Nederlandse taal en rekenen af te leggen. In dat geval worden bij amvb voorschriften voor deze toetsen gegeven, in ieder geval over het moment of de momenten waarop de toetsen kunnen worden afgelegd;
  - c. dat bij amvb voorschriften worden vastgesteld over de examens van beroepsopleidingen;  
*Deze amvb is op 22 juli 2010 als 'Examenbesluit beroepsopleidingen WEB' in het Staatsblad gepubliceerd (Stb. 2010/294).*
  - d. dat bij amvb onderdelen van een beroepsopleiding kunnen worden aangewezen waarbij geheel of gedeeltelijke centrale examinering plaatsvindt;  
*Dit is opgenomen in het hierboven genoemde Examenbesluit beroepsopleidingen WEB.*
  - e. dat in de vavo-examens een rekentoets wordt opgenomen waarbij de vereiste referentieniveaus in acht worden genomen.
7. Een **invoerings- en overgangsartikel** zegt ten slotte:
- a. dat de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen geacht worden ook deel uit te maken van de eindtermen die voor de inwerkingtreding van bovengenoemd punt 6a zijn vastgesteld of voorgesteld voor opleidingen die starten op of na het moment van inwerkingtreding van punt 6a (*bij besluit van 2 juli 2010 (zie Stb. 2010/295) is de inwerkingtreding definitief bepaald op 1 augustus 2010*); de referentieniveaus komen dan in de plaats van de *generieke* eisen Nederlandse taal die eerder in de eindtermen waren opgenomen (*denk aan de generieke niveaus in termen van het Raamwerk Nederlands in het Brondocument*);  
*Dit betekent dat de vastgestelde referentieniveaus gelden voor iedereen die vanaf 1 augustus 2010 met een mbo-opleiding start, onafhankelijk van het kwalificatiedossier of eindtermendocument.*
  - b. dat het bevoegd gezag deelnemers die voor de inwerkingtreding van de wet met hun opleiding zijn gestart in de gelegenheid moet stellen hun opleiding binnen een redelijke tijd te voltooien onder de voorschriften die gelden op de dag vòòr de inwerkingtreding van 6a (*dus vóór 1 augustus 2010*).



*In verband met de behandeling van het (toen nog) wetsvoorstel in de Tweede Kamer zijn op 21 januari 2010 twee belangrijke ermee samenhangende amvb's als conceptbesluiten ter informatie naar de Tweede Kamer gestuurd:*

- 1. het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen*
- 2. het Examenbesluit beroepsopleidingen WEB*

*Op respectievelijk 8 en 22 juli zijn de definitieve besluiten gepubliceerd in het Staatsblad. In vergelijking met de conceptversie zijn in het examenbesluit in de artikelen 6 en 18 t/m 20 enkele kleine wijzigingen aangebracht.*

*Hieronder de belangrijkste bepalingen uit beide besluiten op een rij.*

## **Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen**

Het *Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen* beschrijft (in een bijlage) de referentieniveaus en stelt per onderwijssoort, schoolsoort of opleidingsniveau een referentieniveau vast:

- basis- en speciaal onderwijs. . . . . 1F en 2F
- praktijkonderwijs . . . . . 1F
- vmbo. . . . . 2F
- mbo 1, 2 en 3. . . . . 2F, m.u.v. onderdeel Fictionele, narratieve en literaire teksten
- havo . . . . . 3F
- mbo 4 . . . . . 3F, m.u.v. onderdeel Fictionele, narratieve en literaire teksten
- vwo . . . . . 3F (rekenen) en 4F (Nederlandse taal)

## **Examenbesluit beroepsopleidingen WEB**

*Het Examenbesluit is nieuw voor het middelbaar beroepsonderwijs onder de WEB. Het huidige Besluit bevat geen bepalingen over een centraal examen voor niveau 1, 2 en 3 opleidingen. Ook wordt (in aanvulling of afwijking van bestaande regelgeving) niets geregeld over de mogelijkheid van vrijstellingen of over het moment in de opleiding waarop met de (centrale) examinering kan worden begonnen. Dit zijn kwesties die eventueel nog onderwerp zijn van nadere besluitvorming.*

Het *Examenbesluit beroepsopleidingen WEB* bepaalt:

1. dat het examen voor ieder onderdeel van een beroepsopleiding kan bestaan uit een instellingsexamen (IE), een centraal examen (CE), of uit zowel een IE als een CE;  
*Het Examenbesluit spreekt van een centraal examen; daarbuiten wordt voor het mbo vaak gesproken van een centraal **ontwikkeld** examen (COE). Dat brengt duidelijker tot uitdrukking dat de examens weliswaar centraal worden ontwikkeld, maar dat ze niet bij alle deelnemers tegelijkertijd hoeven te worden afgenomen.*
2. dat, als een onderdeel gedeeltelijk met een CE wordt geëxamineerd, in een ministeriële regeling bepaald zal worden over welk deel het IE zich uitstrekt (*en dus indirect ook op welk deel het CE betrekking heeft*);



3. dat van de niveau 4 opleidingen het onderdeel rekenen geheel centraal geëxamineerd zal worden en het onderdeel Nederlandse taal gedeeltelijk;  
*In een bijlage bij de brief van 29 januari aan de instellingen heeft de staatssecretaris vermeld dat van het onderdeel Nederlandse taal de deelvaardigheden lezen en luisteren met een centraal examen worden geëxamineerd en de overige taalvaardigheden van het referentieniveau met een instellingsexamen. Dat zal volgens de regel bij 2 hierboven dus nog in een ministeriële regeling worden vastgelegd.*
4. de taken van het College voor Examens (CvE) op het gebied van de centrale examens:
  - a. tot stand brengen en bij regeling vaststellen van syllabi t.b.v. de centrale examens;
  - b. vaststellen van aantal, tijdsduur en aard van de toetsen;
  - c. vaststellen van de wijze waarop en de vorm waarin de toetsen worden afgenomen;
  - d. het op tijd tot stand brengen en vaststellen van de toetsen;
  - e. geven van regels voor digitale examinering;
  - f. tot stand brengen en bij regeling vaststellen van beoordelingsnormen en de daarbij behorende scores;
  - g. geven van regels voor omzetting van scores in cijfers;
  - h. geven van regels over toegestane hulpmiddelen bij het maken van de opgaven;
  - i. geven van regels voor aangepaste wijze of vorm van examineren bij deelnemers met een handicap, rekening houdend met de aard van die handicap;
  - j. bij regeling vaststellen van een examenprotocol (onregelmatigheden, bewaren van gemaakt werk, e.d.);
  - k. geven van regels voor de correctie van open vragen;
  - l. vaststellen van de tijdvakken waarin centrale examinering kan plaatsvinden.Voor de onderdelen a, g, i, j, k en l is goedkeuring/instemming van de minister vereist.  
*Het College voor Examens (voorheen: CEVO) is de organisatie die vanouds verantwoordelijk is voor de centrale examens in het voortgezet onderwijs.*
5. Herkansing: iedere deelnemer die een centraal examen *niet* met goed gevolg heeft afgelegd, heeft binnen de voor hem geldende opleidingsduur recht op ten minste één herkansing; herkansing kan uitsluitend in een volgend tijdvak.  
*Deze regel betekent dat de opleidingsduur zo moet worden vastgesteld dat er ten minste twee tijdvakken voor centrale examinering binnen vallen. Op dit moment (augustus 2010) gaat het CvE ervan uit dat er drie tijdvakken per jaar zullen zijn waarin centrale examinering plaats kan vinden.*
6. Regels voor de gang van zaken bij het centraal examen en bij de beoordeling (verantwoordelijkheden examencommissie, m.n. op gebied van geheimhouding, toezicht, in acht nemen examenprotocol, en regels voor correctie, e.d.).
7. Voor de gang van zaken bij instellingsexamen verwijst het besluit naar de door de examencommissie krachtens de wet (= de WEB) vastgestelde regels.
8. Waardering instellingsexamen: als een onderdeel zowel een instellingsexamen als een centraal examen kent, wordt de waardering voor het instellingsexamen uitgedrukt in een cijfer.



9. Uitslag van het examen

- a. De eindwaardering per onderdeel wordt uitgedrukt in een geheel cijfer uit de reeks 1 t/m 10, behalve als het onderdeel volledig uit een instellingsexamen bestaat. In dat geval mag het ook anders;

*Nederlandse taal en rekenen zijn ieder **als geheel** 'examenonderdeel'. Het begrip 'onderdeel' heeft in het examenbesluit dus geen betrekking op de afzonderlijke domeinen van de referentieniveaus.*

- b. Afronding: naar beneden als het *eerste* cijfer na de komma een 4 of lager is, in andere gevallen naar boven;
- c. Als een examenonderdeel zowel een instellingsexamen als een centraal examen kent, wordt de eindwaardering bepaald op het gemiddelde van het IE- en het CE-cijfer;
- d. Een kandidaat is geslaagd als:
- voor alle onderdelen de eindwaardering van ten minste een 6 of "voldoende" is behaald;
  - in het geval dat voor Nederlandse taal en rekenen een centraal examen is afgenomen: als voor één van die onderdelen ten minste de eindwaardering 5 is behaald en voor de overige examenonderdelen ten minste een 6 of "voldoende".

**Overgangs- en invoeringsbepalingen**

10. Pilot centrale examinering

- a. In één of meer studiejaar voorafgaand aan de eerste centrale examinering kan bij wijze van proef geheel of gedeeltelijke centrale examinering Nederlandse taal en rekenen plaatsvinden door middel van een pilotexamen. Het bevoegd gezag beslist of bij zijn instelling pilotexamens plaatsvinden;
- b. In de studiejaar voordat het CE voor de eerste maal plaatsvindt, heeft een onvoldoende resultaat voor een pilot- of een instellingsexamen geen gevolgen voor diplomering;
- c. Deelname aan een pilotexamen levert geen vrijstelling van het centraal examen op voor wie de opleiding afrondt in het studiejaar waarin het centraal examen voor de eerste maal plaatsvindt;
- d. Voor pilotexamens kunnen bij ministeriële regeling nadere regels worden gesteld.

11. Centrale examinering van Nederlandse taal en rekenen vindt voor niveau 4 opleidingen vanaf cohort 2010 voor de eerste maal plaats in het studiejaar 2013/2014. Als de resultaten van pilotexamens of onvoorziene omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan een later studiejaar worden bepaald, eventueel verschillend voor Nederlandse taal en rekenen.

*Het Examenbesluit beroepsopleidingen WEB vraagt vooral van het College voor Examens om nadere regelingen waarin meer gedetailleerde regels worden uitgewerkt. Onder andere ervaringen met de pilotexamens moeten informatie opleveren op basis waarvan de inhoud van de regelingen wordt bepaald.*